

INLEIDING

Afscheid van Markus

Vandaag nemen we afscheid van het evangelie van Markus, waaruit we dit jaar gelezen hebben. Op de eerste zondag van de Advent zijn we begonnen met lezen uit deze eschatologische rede, en nu sluiten met diezelfde rede af. Daarmee is het liturgisch jaar rond.

Van het begin tot het einde - van a tot z - ging dit evangelie over hoop, over toekomst, over leven. In de laatste rede van Jezus is dat niet anders, de uitbottende boom zegt ons: hoe duister de nacht ook is, hij zal stralen als de zon midden op de dag.

Misschien wel zijn mooiste schilderijen heeft Vincent van Gogh geschilderd in de meest moeilijke periode van zijn leven. Hij was toen - op basis van vrijwilligheid - opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis in St. Rémy in zuid Frankrijk.

Ieder, die een beetje vertrouwd is met psychische ziekten, weet wat een intens lijden zo'n aandoening bij mensen te weeg brengt. Van Gogh leed dat jaar aan zware depressies, hij had last van hallucinaties en hoorde dwingende stemmen. Toch zijn in die tijd werken tot stand gekomen, die je gerust als mystiek mag beschouwen.

Op een goede dag kreeg hij bericht dat in het gezin van zijn broer een kleine was geboren. We weten uit de brieven van Vincent, hoe ontroerd hij kon worden bij het zien van een baby en hoe hij uren lang naast een wieg kon zitten, geboeid kijkend naar zo'n klein schepseltje, en - zoals hij zelf schrijft - altijd weer moest denken aan de poëzie van Kerstmis (brief 574). Ook nu weer raakte het nieuwe, pas geboren neefje hem tot op de bodem van zijn ziel. En nu wel dubbel zo diep, toen hij las, dat het kind naar hem vernoemd was en als een Vincent door het leven zou gaan.

Onmiddellijk greep hij zijn kwasten en tubes verf en ondanks zijn eigen ellende schilderde hij voor de kinderkamer een tak, zo bloeiend en zo vol leven en zo vol hoop, dat je je verwonderd moet afvragen: hoe kan zo iets moois, en een zo op toekomst gericht kunstwerk tot stand komen te midden van zoveel ellende en wanhoop?

Wie dit kunstwerk ziet in het Van Gogh museum in Amsterdam, zou een licht op kunnen gaan bij de laatste grote toespraak van Jezus in het evangelie van Markus. Slechts een klein gedeelte daarvan komt in de liturgie ter sprake. Eigenlijk zouden we het hele hoofdstuk moeten lezen om een goed beeld te krijgen van wat Jezus ons wil zeggen.

Het is in die rede alsof Jezus commentaar geeft bij de krant van vandaag. Hij spreekt over oorlogen, nu hier, dan daar, over natuurrampen, over aardbevingen en hongersnood, over beperkingen, die aan christenen worden opgelegd, over vervolgingen zelfs, over vluchtelingen, die de bergen in trekken, over excessen en uitwassen, die in geloofsgemeenschappen voor kunnen komen. Kortom, hij zet alle menselijke en maatschappelijke ellende op een rijtje.

Als we dat zo zeggen, klinkt dat misschien wat koud en afstandelijk. Maar als je de woorden van Jezus vertaalt naar nu, naar de 21ste eeuw, dan heeft hij het over zelfmoordaanslagen, nu hier dan daar... over Afghanistan ... over de miljoenen vluchtelingen... over de schijnbaar nooit eindigende strijd tussen Israëli's en Palestijnen... over de steeds toenemende vervolging van christenen... over slachtoffers van vergeten overstromingen en van vroegere aardbevingen van al allang geleden ...

Het zal velen van u, denk ik, net zo vergaan als het mij soms overkomt: op een gegeven moment heb je er schoon genoeg van. Je slaat de krant dicht, zet de TV uit en ook het laatste nieuws op de radio wil je niet meer horen. Moet dat dan allemaal ook nog eens in de kerk aan de orde komen? denk je wrevelig. Het is toch om gedeprimeerd van te worden!

Er is een groot verschil tussen wat u in de krant leest en de uiteenzetting van Jezus in de bijbel. In de krant vind je de zogenaamde objectieve feiten, kort, zakelijk en vaak zonder enig perspectief voor de toekomst. Hier in deze Bijbelpassage strooit Jezus kostbare parels van hoop en uitzicht op nieuw leven tussen de regels door, tenminste voor ieder die welwillend en met aandacht leest.

Als Jezus over rampen en over het lijden van mensen spreekt, weet hij, waar hij het over heeft. Hij heeft zelf tegenwerking gekend, is vals beschuldigd, men heeft valstrikken voor hem uitgezet en voor de gek gehouden. In zijn jeugd is hij vermoedelijk getuige geweest van de meest wrede executies in de nabijheid van Nazareth. Nu is hij in het evangelieverhaal op het eind van zijn leven gekomen. Nog maar weinig dagen en hij zal verraden worden, gemarteld, vermoord, slachtoffer van duistere machten als zo vele miljoenen anderen. En hij weet het. Het is voor hem meer dan een vermoeden: zijn dood zal gewelddadig zijn. Alles aan hem zal sterven, maar niet de hoop, niet het vertrouwen op de Eeuwige.

Zo'n parel van hoop in zijn laatste toespraak is de zin: 'dit alles is het einde niet'. Of - en dat is ongeveer hetzelfde - 'dit is het begin der weeën'. Of: 'wie volhardt, zal gered worden'.

Maar het sterkst is die hoop verwoord - en op een wel zeer poëtische wijze - in een parabel, die mij zo sterk deed denken aan het schilderij vol belofte van Vincent Van Gogh: de parabel van de vijgenboom in de lente. Zeker na een lange strenge winter kijken we - ieder jaar weer opnieuw - met verwondering, hoe schijnbare dode takken, hoe bladerloze bomen, weer tot leven komen en uitbarsten in een orgie van kleur en hoop.

Het is alsof ik Jezus zie, die ook de krant een ogenblik op de ontbijttafel neerlegt en peinzend naar buiten staart, kijkend naar een boom voor zijn raam. Een vijgenboom die bezig is de doodsheid van de winter achter zich te laten en die daarmee bode wil zijn van hoop en van toekomst.

Aan de wijsheid van die parabel, die we allemaal uit eigen ervaring kennen, verbindt hij een vermaning:

zo moeten jullie, zodra je ziet,
dat deze verschrikkelijke dingen gebeuren,
daaraan aflezen, dat Hij dichtbij is,
dat Hij voor de deur staat.

Of om het eens anders te zeggen: Wie zijn krant dagelijks met gelovige ogen leest, vindt overal tussen de regels door met grote letters de woorden van Jezus geschreven: vat moed, lieve mens, Ik zal bij je zijn, zoals Ik je beloofd heb.

Maar let wel: zijn woorden nemen de verschrikkingen niet weg. Zoals de bloeiende tak Vincent niet verlost van zijn depressies, integendeel: hij onderstreept eerder zijn lijden, doet het lijden des te schriller uitkomen. Oorlog blijft oorlog, verwoesting is verwoesting. Chaos, bedrog, overstroming, een aardbeving lossen niet op, zelfs niet met duizend bloeiende bomen. De woorden van Jezus, zijn beelden van troost. Ze zijn als een arm over je schouder: Ik ben je nabij in al je ellende. Wie ten einde toe volhardt, zal gered worden.